

“En God kreeg spijt”

“En God kreeg spijt.” Wat moet je met een god die terugkomt op zijn voornemens; een god die het dus toch allemaal niet zo zeker weet; een god die er nog eens een nachtje over geslapen heeft? Jona kan er in ieder geval niets mee. Een god een god, een woord een woord. En verder geen gedraai. Vernietigen dat Nineve. Poel des verderfs. Stad van de vijand, het machtige Assyrische rijk. Waarom zou je ze überhaupt gaan vragen om zich te bekeren? Gewoon meteen afmaken. Dat is ongeveer Jona's visie. Daarom wil hij niet naar Nineve, daarom gaat hij maar een klein eindje (een dagreis) de grote stad in (drie dagreizen groot), en dan vindt hij het al wel genoeg. Daarom verspilt hij niet meer dan vijf hebreeuwse woorden aan dit vijandig en heidens volk: 'nog-veertig-dagen-Nineve-omgekeerd'. Zoals Sodom en Gomorra werden omgekeerd, dat wil zeggen met de grond gelijk gemaakt. En verdorie, dan bekeren ze zich nog ook! Gaan ze boete doen, en vasten!! Heus niet omdat ze het licht hebben gezien, maar gewoon om hun hachje te sparen. Stelletje opportunisten. Zal je zien dat die God van hem, genadig en barmhartig als ie is, nu met de hand over zijn hart zal strijken. Dan had ik, Jona, toch net zo goed niet hoeven te gaan! Had mij met rust gelaten...

Wat een kleinzielig profeetje die Jona, kun je denken. Maar eerlijk gezegd ken ik hem wel. Dit prototype mens dat we ook tegenkomen in de broer van de verloren zoon in het Lucas-evangelie. Die thuis bleef, en goed probeerde te doen, en zich miskend voelde toen zijn broer de levensgenieter weer in de armen van vader werd gesloten. Of, een ervaring van dichterbij, van een schoondochter, die jarenlang haar best deed om trouw en behulpzaam te zijn in het ingewikkelde bestaan van haar schoonvader, voor wie diens dochter de deur allang had dichtgegooid. Dan verandert er iets, komt de dochter terug, en is het allemaal weer koek en ei. Maar de schoondochter voelt zich verongelijkt. En dan niet alleen omdat de windrichting klaarblijkelijk zo makkelijk kan veranderen, maar ook nog omdat ze zichzelf kwalijk neemt dat ze niet oprecht blij kan zijn met de hereniging van vader en dochter. Iets van jalouzie speelt op. En van de onmacht van een mens om net iets grootser, iets ruimhartiger te zijn.

Ik ken het maar al te goed dat knagende gevoel dat me vertelt dat iets meer mildheid, of genade en barmhartigheid zoals Jona het noemt, beter is dan 'hakken in het zand zetten' en het eigen gelijk heilig maken. Dat leidt tot verharding of onverschilligheid. Maar mildheid is soms zo moeilijk op te brengen, omdat boosheid vaak ook zo terecht is, omdat de pijn om het gebeurde zo groot is. Wat als er dan iemand zou zijn, zomaar een buitenstaander, die je uit die beknelling of gespeelde onverschilligheid haalt, je een hand toereikt en zegt 'kom op, ik zie je nukkigheid wel, en toch gaan we verder'. Die schoondochter wil eigenlijk niets liever dan dat iemand zegt 'ja ik snap dat je je in de maling genomen voelt, maar rek je hart eens een eindje op'. In het boek Jona is God die iemand. God is daar die ander die wél wat meer ruimte in zijn hart heeft dan Jona, of de schoondochter. God is die onverwachte ander die boven het menselijk egoïsme of de menselijke kortzichtigheid uitreikt. Dit is het 'Ik zal hem rechtdoen', zoals we zojuist zongen. Iemand moet de mensen recht doen, waar wij nalaten of nog niet kunnen. Dit is een van die bijzonder momenten in de Schrift, waar als het ware boven het menselijk spreken uit een andere Stem hoorbaar is. Tegen alle menselijke verwachting in. Waar komt die stem vandaan?

De publicist Jan Blokker en zijn zonen, die in het mooie boek *'Er was eens een God'* bijbelverhalen navertellen, schrijven in de toelichting: "Hoe meer wij in de bijbel lezen, hoe meer wij onder de indruk raakten van het karakter van de God van Israëlieten (...). Op het eerste gezicht zien we in het Oude Testament een simpele

krachtpatser die er met veel geweld in slaagt zijn volk te bevrijden. Dat is de woestijngod die voor zijn positie vreest zodra de Israëlieten zich in het beloofde land hebben gevestigd.” Daarnaast zien ze ook “een god die verwickeld is in een subtiel spel van geven en nemen met zijn uitverkoren volk (...) een god die de mensen nodig heeft en het moment vreest dat zij hem niet meer nodig hebben...” (Er was eens een God. Bijbelse geschiedenis, 2006 p.9).

De familie Blokker constateert hier, verwijzend naar de theoloog Kuitert, dat God afhankelijk is van de mensen. En natuurlijk is dat waar, want als wij niet over God spreken of zingen wordt God nog meer onzichtbaar dan hij/zij al is. We kunnen niet anders dan vanuit onszelf over God spreken en daarin alles leggen wat wij hopen, verlangen, vrezen en ervaren in dit aardse bestaan. Dat is wat de bijbelverhalen vertolken en in woorden gieten. Het wonderlijke is dat die God die wij in onze verhalen weven, als het ongedachte van onszelf, als het onbereikbare buiten onze mogelijkheden, als verdichting van het wonderlijke van dood en leven, geboorte en geluk, verdriet en loutering, daarin tot ons komt. In ons zoeken naar taal en beelden om iets uit te drukken van ervaring en geloof openbaart zich iets van God. 'Komt Gij tastend aan het licht' zingen we wel. Wij stellen present wat ons bezielt en ons vaak ook weer ontglipt, en daardoor niet van ons is, ons te boven gaat.

In het verhaal van Jona zien we dit andere facet van God, namelijk wanneer deze tegen de wens van zijn profeet in zijn oordeel niet ten uitvoer brengt, en wanneer deze God - tegen de wens van zijn profeet in - zich ook over een vijandig volk ontfermt. Dit is niet Jona's godje, die doet wat zijn volgelingen wel gunstig uitkomt, of die hun godje op menselijke leest vormgeven, dit is God, de Eeuwige, Die zegt IkZalErZijn voor iedereen, die ver boven alle wensen van mensen uitreikt. Jona had zo'n God niet kunnen bedenken, maar eigenlijk wist ie het wel, dat de Eeuwige barmhartig en genadevol is.

Een God die spijt heeft, is eigenlijk krachtpatser, medemensafhankelijk en volstrekt autonoom tegelijk. Want het is een gebaar van kracht om zoveel om de mens te geven dat je spijt durft te hebben. En zo stijgt deze God ver boven ons uit, omringt ons met deze wijsheid, en maakt dat ik bidden wil keer ons om, opdat wij u doen.

Gelezen: Jona 3

Mirjam Wolthuis